

ЛАВСЬКА Н.В.
ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ — ШЛЯХ ДО РАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

УДК 631.51.011

Лавська Н.В.,
викладач циклової комісії
спеціальних економічних дисциплін
ВП НУБіП України «НАТК»,
м. Ніжин, Україна

ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ - ШЛЯХ ДО РАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Анотація: В статті висвітлені дані про доцільність використання органічної продукції в житті людини та в процесі охорони та відновлення навколишнього середовища

Ключові слова: Органічна продукція, пестициди, мінімалізація обробітку ґрунту, органічні добрива, солома, раціональне природокористування

Аннотация: В статье освещены данные о целесообразности использования органической продукции в жизни человека и в процессе охраны и восстановления окружающей среды

Ключевые слова: Органическая продукция, пестициды, минимализация обработки почвы, органические удобрения, солома, рациональное природопользование

Abstract: In this paper the data on the feasibility of using organic products in human life and in the process protect and restore the environment

Keywords: Organic products, pesticides, minimizing tillage, organic fertilizer, straw, environmental management

Постановка проблеми: Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва спричинила негативні зміни в ланцюгах екосистем і біологічного кругообігу, порішила стан довкілля та здоров'я людей... По оцінкам експертів Інституту світового спостереження вона не забезпечує прорости врожайності культур, а навпаки, призводить до зниження її. Необхідність збереження навколишнього середовища і забезпечення населення Землі якісними продуктами харчування актуалізує пошук та використання нових альтернативних інтенсивних моделей сільськогосподарської діяльності, в основі яких лежить ортимання високоякісного врожаю без шкоди довкіллю завдяки вивченню і врахуванню природних процесів. Одним з альтернативних методів сільськогосподарського виробництва є органічне землеробство.

Органічна продукція – це сертифікована продукція, яка відповідає вимогам стандартів органічного виробництва, вирощується без застосування хімічно синтетичних добрив і засобів захисту рослин, пестицидів, регуляторів росту, ГМО, антибіотиків тощо.

Аналіз останніх досліджень: Україна є аграрною державою. Аграрний сектор економіки України (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує 17% ВВП та близько 60% фонду споживання населення.

Проте за останні десятиріччя в Україні спостерігається катастрофічне руйнування сільгоспугідь та зниження родючості ґрунтів – основного джерела забезпечення продовольчої безпеки країни та добробуту населення. Інтенсивність процесів руйнування і деградації ґрунтів внаслідок використання застарілих агротехнологій, недотримання фундаментальних законів та правил сільськогосподарської діяльності досягли небезпечного для економічної стабільності держави рівня (57,5% земель країни зазнає впливу ерозії; щорічно збільшується на 80-90 тис.га кількість еродованих земель).

Новітні тенденції використання технологій та техніки для виробництва продукції АПК

Внаслідок ерозії щорічно втрачається біля 11 млн.т гумусу, 0,5 млн.т азоту, 0,4 млн.т фосфору та 0,7 млн.т калію; 38% орних земель країни є переущільненими. Останніми роками інтенсивно збільшуються площі кислих і солонцевих ґрунтів.

Більшість сільськогосподарських виробництв України є збитковим, а значна частина сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, що виробляються, не відповідають світовим стандартам якості та безпеки, що призводить до зменшення експортного потенціалу країни, високого рівня захворюваності та смертності населення та до занепаду сільських територій.

Тим часом у світі стрімко поширюється органічне агровиробництво – цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання тварин та методів виробництва, які відповідають певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження. За даними Міжнародної федерації органічного руху та Дослідного інституту органічного сільського господарства площі земель під органічним виробництвом становить більше 40 мільйонів гектарів, що в 4 рази перевищує показники минулого століття і становить більше 1 % світової площі сільськогосподарських земель.

Найбільш розвинені ринки органічної продукції зосереджені в США, Німеччині та Франції. Серед європейських країн лідером із продажу органічної продукції є Німеччина, з обсягом ринку понад 7 мільярдів євро [1].

Органічне сільське господарство пропонує альтернативну систему продовольства, яка здатна підвищити продуктивність сільського господарства, подолати брак продуктів харчування у найбідніших регіонах світу, забезпечити соціальну справедливість та зберегти навколишнє середовище. За даними того ж ФАО саме через конвенційне сільське господарство, масове вирубування лісів та випалювання полів і пасовищ в атмосферу потрапляють 90% викидів закису азоту та 30% CO₂, що спричинює глобальне потепління.

Інтенсифікація сільського господарства має негативний вплив не лише на навколишнє середовище, але і виснажує природні ресурси, без яких ведення фермерського господарства неможливе. Вже протягом двох десятиліть щороку планета втрачає 15 млн. га тропічних лісів, а разом із ними і природне біорізноманіття на користь розширення орних земель. Крім того, щороку через ерозію та інші форми деградації ґрунту ми втрачаємо 5 - 7 млн. га сільгоспугідь та ще 1,5 млн. га внаслідок засолення та заболочення ґрунту. За даними дослідників більше 30 млн. га сільськогосподарських земель мають пошкоджену структуру ґрунту і як наслідок низьку природну родючість. Органічні методи господарювання покращують стан ґрунту та його родючість без застосування хімічно синтезованих добрив. Боротьба з бур'янами та шкідниками проводиться без застосування токсичних пестицидів, оберігаючи тим самим земельні та водні ресурси від забруднення токсичними сполуками. Обов'язкове застосування сівозмін, використання насіння і порід, адаптованих до місцевих умов, і відновлення функціонального біорізноманіття сприяє подальшому зміцненню екологічного балансу.

Порівняно з іншими країнами розвиток органічного землеробства в Україні відбувається значно повільніше. За даними Міжнародної федерації органічних сільськогосподарських рухів та Дослідного інституту органічного сільського господарства, в Україні нараховується загалом 155 органічних господарств.

В Україні органічне землеробство вперше почало розвиватись на Полтавщині і одним піонерів був нині добре відомий новатор аграрного виробництва, Герой

ЛАВСЬКА Н.В.
ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ — ШЛЯХ ДО РАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Соціалістичної Праці, Герой України Семен Антоненко і очолюване ним ПП “Агроекологія”, що уже з 1977 р. у своїй діяльності керується принципами органічного землеробства й сертифіковане у відповідності з європейськими органічними стандартами.

Україна розпочала усвідомлено займатись органічним виробництвом лише наприкінці 1990-х. Однак вона все активніше заявляє про себе на міжнародному ринку органічних продуктів, входячи, за площами сільськогосподарських угідь, задіяних під їхнє вирощування, до світових лідерів. Демонструючи протягом останніх 10 років стійку позитивну динаміку росту площ сільгоспугідь, на яких ведеться сертифіковане органічне виробництво, цей показник в 278800 га кореспондується з 22 місцем у списку країн з найбільшими площами органічних сільгоспугідь.

Доля сертифікованих площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає 0,7%, тоді як в сусідніх Чехії, Словаччині та Угорщині – 10,5; 9,0; 3,0 % відповідно. При цьому, Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур. Окрім того, в нашій державі сертифіковано більше 300 тис.га дикоросів, сировина з яких, переважно, відправляється на експорт. Більшість українських органічних господарств розташовані на півдні України (в Одеській та Херсонській областях), на заході (Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській та Хмельницькій областях), а також на Київщині, Житомирщині, Полтавщині. Українські сертифіковані органічні господарства – різного розміру – від кількох десятків гектарів, як і в більшості країн Європи, до кількох десятків тисяч ріллі. Однак середній розмір сертифікованого органічного господарства в Україні все ще залишається одним з найбільших у світі і складає 1700 га.

Мета статті: Потреба в раціональному природокористуванні виникла з причини погіршення екологічного стану навколишнього природного середовища та зниження якості життя населення країни. Метою концепції природокористування є доведення показників конкурентоспроможності продукції до світового рівня за рахунок впровадження нових наукових, ресурсозберігаючих технологій, створення стабільного господарсько-виробничого комплексу, який зможе ефективно функціонувати і розвиватися в нових економічних умовах [2].

Досягнення цієї мети дозволить не тільки істотно підвищити життєвий рівень, але й якісно змінити характер життя населення, відкрити нові напрямки та рівні розвитку країни, гарантувати збереження унікальної природи України й створення найкращих умов життя для майбутніх поколінь.

Виклад основного матеріалу: Природокористування – безпосередня або непрямая дія людини на навколишнє середовище в процесі всієї її діяльності. Раціональне природокористування – планомірне, науково обгрунтоване перетворення довкілля у міру вдосконалення матеріального виробництва на основі комплексного використання невідновлювальних ресурсів. Господарська діяльність людини має будуватися за принципом природних екосистем, які економічно витрачають речовину і енергію і в яких відходи одних організмів є середовищем існування для інших.

Система органічного землеробства ґрунтується на максимальному використанні біологічних факторів підтримання родючості ґрунтів, агробіотехнологічних заходах захисту рослин від шкідників і хвороб, а також на виконанні комплексу заходів, які забезпечують екологічно та економічно доцільне виробництво сільськогосподарської продукції. Фундаментальна основа органічного землеробства – охорона і відтворення родючості ґрунтів, поліпшення їх біологічного

стану, оптимізація просторового розміщення, максимальне залучення місцевих ресурсів добрив, розширення площ багаторічних трав, мінімізація обробітку ґрунту, дотримання науково-обґрунтованих сівозмін.

Перевага органічної продукції пов'язана насамперед з екологічною безпекою, високою якістю, збереженням природного середовища у процесі виробництва, поліпшення умов проживання та здоров'я людей [3].

При органічному землеробстві весь технологічний цикл виробництва, переробки і зберігання продукції протікає без використання пестицидів, синтетичних препаратів росту. Цей напрямок землеробства в максимальній мірі ґрунтується на широкому застосуванні бобових культур, рослинних залишків і органічних відходів не сільськогосподарського походження, механічного обробітку ґрунту, використанні мінераловміщуючих порід. При обробці ґрунту більше використовують безвідвальні чизельні і дискові знаряддя, в результаті такого обробітку втрат ґрунту від ерозії зменшуються на 20-75%. Мінімальна чи нульова обробка застосовується лише частково, так як це неминуче веде до спалаху хвороб і необхідності використання пестицидів [4].

Збереження та підвищення родючості ґрунтів є ключовим моментом у запровадженні технологій органічного землеробства. До заходів, які забезпечують досягнення цієї мети, відносяться: оптимізація розміщення посівів сільськогосподарських культур; ефективне використання наявних ресурсів органічних добрив; розширення посівів багаторічних трав і впровадження бактеріальних препаратів, збільшення площ під посів на зелене добриво; відновлення планової хімічної меліорації із застосуванням місцевих покладів вапняків, крейди і мергелів; використання місцевих сировинних ресурсів для підвищення родючості ґрунтів (сапропелі, фосфорити, фосфатшлак, дефекат та ін.); запровадження режимів мінімізації обробітку ґрунту, впровадження широкозахватних ґрунтообробних засобів і застосування технології прямого висіву.

Висновки: Біологічні методи ведення сільськогосподарського виробництва як екологічний напрям науково-технічного прогресу в галузі дали можливість сформувати біологічний тип сільськогосподарського виробництва, технологічними особливостями якого є: повна або часткова відмова від застосування хімії, стимулювання ґрунтової мікрофлори шляхом особливої обробки ґрунту; зберігання і внесення органічних добрив; використання біологічних засобів боротьби з шкідниками рослин; прогресивний обробіток ґрунту [5].

У науково-технологічному аспекті питання підвищення ефективності використання природних ресурсів зводиться до розробки та впровадження мало- і безвідходних ресурсо- і енергозберігаючих технологій, у рамках яких забезпечується найбільш повне, раціональне використання ресурсів і принципів безвідходності, що дозволяє комплексно вирішувати проблеми ресурсозабезпечення економіки та охорони навколишнього природного середовища.

Список літератури:

1. Камінський В. Органічне землеробство – шлях до продовольчої безпеки / В. Камінський // Громадянське суспільство. – 2014. - № 9. – С. 47 – 53.
2. Мельник Л.Г. Екологічна економіка / Л.Г. Мельник. – Суми: ВТД «Універс. Книга», 2002. – с. 243 – 244.
3. Федоренко О.І., Бондар О.І., Кудін А.В. Основи екології / Федоренко О.І., Бондар О.І., Кудін А.В. – Київ: Знання, 2006. С. 290 - 296.
4. Г. В. Черевко, М. І. Яцків // Бібліотечний вісник – 2003. - № 4. - с. 5 – 6. – Режим доступу до журн.: uchni.com.ua